

nie zawierali długotrwałych kontraktów z przedsiębiorstwami budującymi elektrownie, żeby, raczej, miasta same budowały elektrownie, i proponować zwracanie się w tych sprawach do Koła Elektrotechników. Odezwę taką, pod tytułem: „W sprawie elektrowni prowincjonalnych“ ułożyć winien Zarząd i podać ją do pism, możliwie prędko. Propozycja ta została przez zebranych jednomyślnie przyjęta.

Wobec spóźnionej pory sprawozdanie komisji odłożono do następnego zebrania, które odbędzie się za 3 tygodnie. K. M.

Sprawozdanie z posiedzenia w dniu 9 października r. b. Po odczytaniu porządku dziennego i protokołu, które przyjęto bez zmian, przewodniczący odczytał odezwę Koła w sprawie elektrowni prowincjonalnych i otworzył nad sprawą tą dyskusję, zaznaczając, że sprawą budowy elektrowni prowincjonalnych zainteresował się Wydział Budowlany R. G. O. i Biuro Pracy Społecznej. Konkretnym wynikiem tej odezwy jest kilka zapytań ze strony miast, jakie zamierzają budować elektrownie. Chodzi o to, żeby Koło wyłoniło z siebie organizację, która byłaby upoważniona do rozmowy z zainteresowanymi i udzielania w imieniu Koła odpowiedzi w zakresie, jaki Koło uzna za stosowny. W ożywionej dyskusji zabierali głos: kol. Rzewnicki, Opęchowski, Brokmaun, Szybalski, Gnoiński i Wysocki, wyrażając życzenie, aby Koło opracowało normalne warunki koncesyj, umowy co do przeprowadzenia samej budowy, kwestionaryusz dla wyjaśnienia potrzeb i specjalnych warunków danego miasta lub osady. Poszczególne mówcy zastrzegają się przeciwko temu, aby Koło miało wypracowywać projekty—do niego należy strona informacyjna, a nie wykonawcza. Ocena projektu, zdaniem kol. Opęchowskiego, może należeć do Koła, bezwzględnie zaś pożądane jest udzielenie ogólnych wskazówek co do oświetlenia ulic. Wreszcie pożądane jest udzielenie stronie zainteresowanej informacji co do firm, mogących wykonać budowę. Informacja ta winna być udzielona zupełnie bezstronnie. Zdaniem kol. Szybalskiego, należy również podać nazwiska inżynierów-doradców. Kolega Brokmaun proponuje wydać popularną broszurkę, omawiającą koszty budowy i eksploatacji elektrowni, oświetlenia ulic i t. p. Uchwalono: upoważnić Komisję Elektryfikacyjną do porozumiewania się z życzącymi zasięgnąć rady Koła w sprawie budowy elektrowni—w imieniu Koła i bez zastrzeżeń. Przy podawaniu firm, które mogą prowadzić budowę, należy podawać firmy reprezentowane w Kole przez właściciela lub pracowników firmy, do dać jednocześnie, że istnieją i inne firmy.

Komisja Elektryfikacyjna ogłasza swoje sprawozdania w *Przebiegu Technicznym*. Komisja zaprosiła specjalistę w dziedzinie torfu, ze względu na duże znaczenie tego środka opałowego u nas.

Kol. Szybalski zawiadamia, że Komisja Koleżeńska opracowała regulamin wewnętrzny Koła. Postanowiono rozesłać go przed zebraniem członkom Koła dla lepszego zorientowania się. W sprawie sądu koleżeńskiego komisja proponuje wybór specjalnej komisji sądowej, która by dostosowała do warunków życia Koła ogólny regulamin sądowy, opracowany już przed wakacjami przez Komisję Koleżeńską. Zgromadzenie wyrażało życzenie, żeby sprawą tą zajęła się Komisja

Koleżeńska. W sprawie zorganizowania przy Kole Wydziału pośrednictwa pracy kol. Zucker porozumiewał się z przedstawicielem tego Wydziału przy Stow. Techn., ażeby utworzyć równoległy dział przy Kole Elektrotechników. Ostateczne załatwienie sprawy powierzono Komisji Koleżeńskiej, która ma utrzymywać stały kontakt z Biurem pośrednictwa pracy przy Stow. Techn.

Komisja przepisowa zakomunikowała, że uważa sprawę przepisów w danej chwili za nie będącą na czasie. K. M.

Sprawozdanie z posiedzenia w d. 23 października 1916 r. Odczytano sprawozdanie z d. 9 października r. b. i przyjęto. Kol. Arlitewicz zdał relację z organizacji załatwiania interesantów, zgłaszających się do Koła z racyi odezwy w sprawie budujących się elektrowni na prowincji. Zgłaszający się pod adresem Koła do Stowarzyszenia Techników są skierowywani przez Kancelaryę Stowarzyszenia na Włodzimierską pod № 1, gdzie codziennie o godzinie 2½ przyjmować będą interesantów członkowie Komisji Elektryfikacyjnej. Dotychczas zgłosili się z miast: Radzymina, Zamościa, Pułtusk, Kalwaryi, Otwocka, Grójca. Przedstawiciele pierwszych czterech miast zostali załatwieni przez Komisję Elektryfikacyjną, dwóch ostatnich—przez kol. Gnoińskiego, do którego zgłaszano się, jako do przewodniczącego Koła jeszcze przed zorganizowaniem informacji. Kol. Gnoiński podał do wiadomości uchwałę gminną Otwocka o nadaniu koncesyj dwóm przedsiębiorcom kinematografu na urządzenie oświetlenia elektrycznego. Koncesja zasługuje na uwagę jako curiosum. Kol. Gnoiński zakomunikował, że powstała myśl stworzenia organu krajowego przy Wydziale Budowlanym Rady Opiekuńczej lub też przy Stowarzyszeniu Techników. W razie zorganizowania takiej instytucji, ta powinna ująć w swoje ręce sprawy, związane z urządzaniem elektrowni. Kol. Kühn ma otrzymać materiały organizacji analogicznych w Galicji, i wtedy rzecz ta zostanie zorganizowana.

Kol. Arlitewicz w imieniu Komisji Elektryfikacyjnej przedstawił do przegłosowania wnioski w sprawie listy firm, do których mają być skierowywani interesanci w sprawie budowy elektrowni miejskich na skutek odezwy Koła. Wniosek został przegłosowany. Zatwierdzona przez Koło lista firm jest następująca: 1) Powszechnie Towarzystwo Elektryczne; 2) Ruśkiewicz, Godlewski i S-ka; 3) Siemens; 4) Wacław Brygiewicz, Michał Zucker i S-ka; 5) Wróblewski i Binzer. Na przyszłość, o ile która z firm, reprezentowana w Kole, chciałaby być umieszczona na liście, winna zgłosić kandydaturę swoją do Zarządu Koła, ten zaś na najbliższym posiedzeniu Koła zarządzi tajne głosowanie. Kandydatura przechodzi prostą większością głosów. Następnie kol. Szybalski z Komisji Koleżeńskiej odczytał projekt wewnętrznego regulaminu Koła. Uchwalono, aby ostatecznie przyjęcie lub odrzucenie kandydatury wstępującego członka decydowało zgromadzenie Koła. Kol. Gnoiński ma się porozumieć z Radą Stowarzyszenia Techników, aby członkowie Koła, nie należący do Stowarzyszenia, uiszczali opłaty nie u szwajcara, lecz w Kole. Poprawki w projekcie regulaminu poczyni Komisja Koleżeńska i w nowej redakcji przedstawi regulamin do drugiego czytania na następnym posiedzeniu Koła 6 listopada r. b. Arl.

DROBNE WIADOMOŚCI.

Nowy wagon przyczepny w tramwajach kolońskich. Coraz częściej różne przedsiębiorstwa tramwajowe wprowadzają u siebie wagony z wejściem pośrodku, zamiast zwykłego dotychczas sposobu urządzenia wejść z obydwóch końców wagonu. W E. K. B. № 29 r. 1916 znajdujemy opis takiego wagonu w Kolonii. Do wagonu wchodzi się po jednym stopniu, umieszczonym w środku podłużnej ramy podwozia. Otwór drzwiowy podzielony jest pośrodku kolumną z antabą na 2 części, umożliwiając, w ten sposób, jednoczesne wsiadanie i wysiadanie. Ruch publiczności jest przez to znakomicie ułatwiony, jak również i czynności konduktura. Poziom podłogi przedsiönka, do którego się wchodzi, jest taki sam jak i wewnątrz wagonu. Wagon cały podzielony jest na 2 przedziały, między którymi pośrodku wagonu znajduje się przedsiönek, oddzielony od obydwóch przedziałów ścianką oszkloną. Jedna z tych ścianek posiada drzwi, drugi zaś otwór wejściowy jest bez drzwi. Drzwi wejściowe główne z dwóch połówek złożone, jak również prowadzące z przedsiönka do jednego z przedziałów wagonu, są zsuwane. Podłoga w przedsiönku wyłożona jest łąkami drewnianymi, w przedziałach zaś wagonu—linoleum. Dla wygody publiczności stojącej lub przechodzącej przez wagon podczas ruchu na oparciach ławek umocowane są rączki do trzymania się, w przedsiönku zaś, pośrodku, ustawiona jest kolumna. Ławki w przedziałach są poprzeczne, a podłużne tylko przy ściankach odgradzających przedziały wagonu od przedsiönka. W tym ostatnim—miejsca stojące. Liczba miejsc siedzących—26; stojących—15. Pułdo wagonu wybite jest zewnątrz blachami aluminiowymi o grubości 1,5 mm. Podwozie—z blachy stalowej prasowanej. Odległość osi—2,6 m. Oświetla wagon 20 lampek umieszczonych po 2 nad ławkami w bocznych ścianach wagonu. Ciężar wagonu—7150 kg. K. M.

Elektrownia miejska w Radomiu należy do Tow. Akc., eksploatującego również elektrownie w Białymstoku i Częstochowie. Elektrownia w chwili obecnej składa się z dwu lokomobil Lanza 100-konnych, Diesela 325-konnego, maszyny parowej Borsiga 350-konnej i Diesela 435-konnego, zdemontowanego przez rosyjan. Odpowiednie prądnice wydają prąd o napięciu 440 V i zaopatrzone są w dzielniki napięcia. Bateria akumulatorów typu J₁₈ składa się z 262 ogniw. Sieć uliczna i gołe przewody wiszą na słupach. Przepisy instalacyjne nie są zbyt kłopotliwe. Światło uliczne składa się ze 130 lampek łukowych „Körtinga i Mathiesa“ à 8 amp., połączonych po 4 w szereg. Obecnie zamienia się je na półwatówki à 1000 św. Liczba odbiorców oko-

ło 1500. Światło korzysta z napięcia 220 V, silniki powyżej 1 konia—440 V. Obciążenie dzienne dochodzi do 300 amp. (przeważnie siła), wieczorne pomiędzy godz. 5-tą a 6-tą po poł. dochodzi do 900 amp. (przeważnie światło). Cena 1 kWh do światła—40 kop., do siły—18 kop., z ustępstwami spada aż do 10 kop.

Elektrownia miejska w Sokołowie. Instalację elektryczną w Sokołowie zakłada właściciel młyna miejscowego Szaja Szafran. Silnik gazowy 45-konny poruszać będzie prądnicę o mocy 15 kW, poza tem projektowany jest jeszcze jeden silnik do poruszania drugiej prądnicy również 15-to kilowatowej. Prąd stały 2×220 V. Na oświetlenie miasta składa się 8 lampek żarowych każda o natężeniu 400 świec, 9 lamp po 250 świec i 1 lampa 50-świecowa. Odbiorcy płacić będą bądź 40 kop. za kWh, bądź rb. 1,50 miesięcznie za każdą zainstalowaną lampę 16 św. Urządzenie buduje firma „Siemens“ sw.

Program wykładów wieczorowych dla techników na r. 1916/17^W w Tow. Kursów Naukowych w Warszawie. Poza przedmiotami, wymienionymi w № 39/40 *Przebiegu Techn.*, znajdujemy w programie na rok 1916/17 jeszcze jeden przedmiot z dziedziny elektrotechniki:

Projektowanie urządzeń elektrycznych. Jedno półrocze po 4 godziny tygodniowo. Wykl. p. M. Sikorski.

I) Elektryczne oświetlenie i przenoszenie energii: A. Oświetlenie elektryczne: jednostki, używane w technice oświetleniowej, wzory do obliczania oświetlenia, warunki dobrego oświetlenia; lampy elektryczne: żarowe (węglowe i metalowe), łukowe (szeregowe, bocznikowe i różnicowe, zwykłe, hermetyczne i płomienne), Nernsta i rtęciowe.

B. Przenoszenie siły: porównanie własności motorów prądu stałego (szeregowych, bocznikowych i szereg-boczn.), zmiennego i trójfazowego prądu, obliczanie mocy motorów w różnych wypadkach praktyki, windy elektryczne.

II) Rozprowadzenie energii elektrycznej: A. Obwód stałego prądu i sieć stałego napięcia, łączenie odbiorników szeregowo, równoległe i grupowe.

B. Obliczanie sieci rozdzielczych stałego prądu: sieci otwarte: a) linia obciążona na końcu, b) linia obciążona w kilku punktach, c) linia obciążona równomiernie, d) warunek minimalnego zużycia miedzi, e) sieć rozgałęziona; sieci zamknięte: a) bez punktów węzłowych, b) z punktami węzłowymi; wpływ napięcia na przekroje miedzi; system trójprzewodowy.

C. Obliczanie linii zasilających: ilość punktów zasilających, ekonomiczna strata energii w przewodach zasilających.

D. Obliczanie sieci rozdzielczych zmiennego i trójfazowego prądu: wpływ $\cos \varphi$ na wahania napięcia i na stratę energii w przewodach, obliczanie sieci jednofazowych na wahania napięcia i na stratę energii, obliczanie sieci trójfazowych, ilość i wybór transformatorów.

E. Linie zmiennego prądu dla wielkich odległości: wybór napięcia, obliczenie linii, napięcie na stacji wytwórczej.

F. Porównanie różnych systemów rozproszczenia energii elektrycznej.

III) Ustawianie lamp i silników. Prowadzenie linii napowietrznych, podziemnych i wewnątrz mieszkań.

Jak się w ostatniej chwili dowiadujemy, z siedmiu wymienionych w programie przedmiotów w półroczu bieżącym jest wykładana „Elektrotechnika (ogólna)” i „Elektrotechnika prądów słabych”. „Elektrotechnika specjalna” również ma być jeszcze w tym semestrze wykładana. Natomiast „Projektowanie urządzeń elektrycznych” i „Ćwiczenia praktyczne w pracowni” odbywać się będą w półroczu letnim. Wreszcie „Trakcja elektryczna” i „Projektowanie i eksploatacja elektrowni” zostały odłożone do roku przyszłego. *sw.*

Kursa wieczorowe dla elektromonterów przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa. Dnia 16 października r. b. po dwuletniej przerwie, wywołanej wojną, zostały wznowione kursa dla monterów elektrotechników przy Klasach Rzemieślniczo-Przemysłowych, ul. Składowa № 3. Dotychczas zgłosiło się 13 słuchaczy.

Kurs ma trwać dziewięć miesięcy. W roku bieżącym są wykładane następujące przedmioty:

Budowa sieci elektrycznych. Jedno półroczce po dwie godziny tygodniowo.

Rysunek techniczny. Dwa półroczca po jednej godzinie tyg.

Instalacje elektryczne. Jedno półroczce po trzy godziny tyg.

P. Ksawery Gnoiński:

Prądy słabe. Dwa półroczca po dwie godziny tygodniowo.

Pp. Stefan Siemaszko i Jan Straszewicz:

Ćwiczenia praktyczne w pracowni elektrotechnicznej. Dwa półroczca po cztery godziny tygodniowo.

P. Jan Tymowski:

Elektrotechnika. Dwa półroczca po cztery godziny tygodniowo.

P. Stanisław Twardo:

Maszynoznawstwo. Jedno półroczce po dwie godziny tygodniowo.

J. T—i.

Treść czasopism technicznych.

№ 41. Badanie łuku świetlnego pod ciśnieniem (W. Mathiesen). Sprawoz. z działalności Instytutu Radiologicznego w Uniwersytecie Heideberskim (P. Leonard). Rozwój urządzeń telefonicznych „Rückfrageeinrichtung” (dalszy ciąg).

№ 42. Materiały zastępcze w elektrotechnice (G. Dettmar). Urząd. elektr. w kopalniach węgla „Vereinigte Walheim” (dalszy ciąg). Badanie łuku świetlnego pod ciśnieniem (dalszy ciąg).

№ 43. Wielka gospodarka elektryczna przy współdziałaniu Państwa (W. Kübler). Momentalne zwarcie w synchronicznym silniku trójfazowym (J. Biermanus). Nowe oprawki do żarówek (A. Hermann).

№ 44. Nagrzewanie się wskutek zwarcia w elektrowniach i sieciach okręgowych (L. Binder). Sprężynujące koła zębate w lokomotywach elektr. (W. Kummer). Sprawozdanie Państwowego Laboratorium Fizykalno-Technicznego o własnościach magnetycznych i wytrzymałości magnesów chromo-stalowych (W. Gumlich). Momentalne zwarcie w synchronicznym silniku trójfazowym (dalszy ciąg).

№ 45. Wielka gospodarka elektryczna przy współdziałaniu Państwa z uwzględnieniem stanu rzeczy w Bawarii i Badeniu (H. Schutler). Nagrzewanie się wskutek zwarcia w elektrowniach i sieciach okręgowych (dokończenie). Porównanie kosztów żoraw parowych i elektrycznych. Fotografie wyładowań elektrycznych.

WSPOMNIENIA POZGONNE.

Ś. p. WŁADYSŁAW KAZIMIERZ TARCZYŃSKI.

Syn p. Władysława Tarczyńskiego, znanego działacza narodowego, urodził się w r. 1878 w Łowiczu, gdzie kształcił się w szkole realnej. W r. 1900 ukończył szkołę mechaniczno-techniczną Wawelberga i Rotwanda i w tym samym roku udał się do politechniki w Karlsruhe dla pogłębienia studiów w zakresie elektrotechniki. Egzamin ostateczny składał w r. 1902.

Rozpoczął praktykę w biurze warszawskim „Powszechnego Tow. Elektrycznego”, i już w roku 1904 powierzono mu odpowiedzialne stanowisko kierownika budowy miejskich zakładów elektrycznych w Mińsku Litewskim. Po paru latach pracy w Warszawie przeniósł się ś. p. W. K. Tarczyński do Lwowa, gdzie w firmie „Sokolnicki i Wiśniewski” kierował biurem

projektowem. Pracował również w biurze krakowskim firmy „AEG-Union”. Był to okres budowy większych elektrowni w Galicji, i właśnie znaczna część tych instalacji zawdzięcza swą planowość ś. p. Tarczyńskiemu.

Już podczas wojny wraca do Warszawy i pomimo innych korzystnych propozycji nie opuszcza jej, chcąc w sercu Polski pracować nad odbudową kraju. Ostatnio pracował w Wydziale Przedsiębiorstw Miejskich Magistratu stoł. m. Warszawy, jako inspektor elektrowni przedmieść warszawskich.

Nadzwyczajnie pracowity, sumienny, jedno miał na myśli: wszystkie poczynania poświęcać do tchnienia ostatniego dla dobra kraju. Już jako młodzieniec na ławie szkolnej dał się poznać ze swojego kryształowego charakteru i taką też służbę niósł krajowi do ostatnich kroków swojej ciężkiej pielgrzymki życiowej, służbę cichą, skromną a wydajną. Dłuższe przebywanie w Galicji wtajemniczało duszę wrażliwą w żywsze od-ruchy; nie opuszczał też żadnej sposobności, aby nawiązać nie ideową pomiędzy stosunkami zakordonowanymi a naszymi. Z wielu prac, które ogłaszał drukiem w *Przeł. Techn.*, gdzie w roku ubiegłym był redaktorem działu „Elektrotechniki”, wymienimy: Nowy sposób spożytkowania torfu (r. 1911); W sprawie budowy elektrowni na ziemiach polskich (1915); Zasady obliczania taryf prądu przez elektrownie miejskie (1916); Spis książek do biblioteki rzemieślniczo-zawodowej (1916); Gminne wodociągi spółkowe z napędem elektrycznym (1916).

Ze zgonem jego schodzi do grobu serce czule, a charakter hartowny, skromny i cichy bojownik a wola niezłomna. Los wyrwał go z grona naszego w chwilach dziejowych, o których marzył szczęśliwi, że przeznaczonem mu jest oddać im całe siły swoje.

Żal Cię, druhu, i niepowetowana szkoda!

Ś. p. prof. Henryk Merczyng. W Petersburgu zmarł ś. p. Henryk Merczyng, profesor elektrotechniki w Instytucie Dróg i Komunikacji, kandydat nauk matematycznych, członek rady Ministerium Komunikacji. Ś. p. Merczyng pochodził z Warszawy, gdzie skończył gimnazjum i uniwersytet. Jako jeden z pierwszych elektrotechników był autorem kilku dzieł, że wymienimy znany powszechnie podręcznik „Zasad elektrotechniki” (Warszawa 1899), „Zarys teorii matematycznej telefonowania na znaczne odległości” (Warszawa 1891), i „Teoria prądu elektrycznego” (Warszawa 1905). *sw.*

Wydawca Feliks Kucharzewski. Redaktor odp. Stanisław Manduk.

Druk Rubieszewskiego i Wrotnowskiego, Włodzimierska № 3 (Gmach Stowarzyszenia Techników).

Za pozwoleniem cenzury niemieckiej 1916 r.